

Päijät-Hämeen rakennemallin tavoitteet

Maakuntahallitus 13.12.2021 § 232
249/15.01.00/2021

Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksessa valtion kanssa yhtenä sopimustoimenpiteenä on laatia kaupunkiseutusuunnitelma. Päijät-Hämeen liitto ja Lahden kaupunkiseudun MAL-kunnat yhteistyössä Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten kanssa ovat käynnistäneet kaupunkiseutusuunnitelman laatimisen, joka vastaa MAL-sopimusta. Kaupunkiseutusuunnitelma ei ole lainvoimainen kaava, mutta se antaa hyvän pohjan kaupunkiseudun yhteiselle kehittämiselle ja seuraaville MAL-neuvottelukierroksille.

Päijät-Hämeen rakennemalli on tarkkuustasoltaan vastaava työ kuin Lahden kaupunkiseutusuunnitelma, mutta se kattaa koko maakunnan alueen. Rakennemalli toimii hyvänä pohjana kuntien yleiskaavan laadinnalle sekä kokonaismaakuntakaavan uudistamiselle, joka on tarkoitus käynnistää kaupunkiseutusuunnitelman ja rakennemallin valmistuttua.

Suunnitelmia koskeva osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli nähtävillä syksyllä 2021 ja siitä saatiin 19 lausuntoa ja yksi mielipide. Lausuntoihin ja niiden pohjalta tarkistettuun OAS:in voi tutustua rakennemalli ja kaupunkiseutusuunnitelma -sivustolla, kohdasta OAS: <https://phliitto.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=121edfec9a924e998ae93d908ad0da49>.

Päijät-Hämeen rakennemalli ja Lahden kaupunkiseutusuunnitelma on edennyt tavoitevaiheeseen. Tavoitteista päättävät Päijät-Hämeen rakennemallin osalta Päijät-Hämeen maakuntahallitus ja Lahden kaupunkiseutusuunnitelman osalta Lahden seudun MAL-sopimuskuntien hallitukset.

Ylemmän tason tavoitteita suunnitelmille määrittävät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma Liikenne 12, maakunnan ja kuntien strategiat sekä MAL-sopimus. Tarkemmin suunnitelmia koskevia laadullisia tavoitteita on määritelty syksyllä 2021 järjestetyissä kuntien yhteisissä valtuustoseminaareissa.

Laadulliset tavoitteet

Lahden kaupunkiseutusuunnitelman ja Päijät-Hämeen rakennemallin laadullisia tavoitteita käsiteltiin kahdessa etäyhteydellä järjestetyssä valtuustoseminaarissa. Ensimmäiseen 14.9.2021 seminaariin oli kutsuttu MAL-kuntien, eli Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Lahden ja Orimattilan valtuutetut. 29.9.2021 järjestetyssä seminaarissa tavoitteita puitiin Hartolan, Padasjoen ja Sysmän valtuutettujen sekä Päijät-Hämeen maakuntavaltuutettujen kanssa.

Laadulliset tavoitteet on jaoteltu viiteen eri teemaan:

- Luonto ja virkistys
- Väestö ja asuminen
- Kauppa ja palvelut
- Elinkeinot ja työpaikat
- Liikenne

Seminaarien pienryhmätyöskentelyssä kunkin teeman ehdolle asetettuja tavoitteita arvoettiin, tarkennettiin ja tunnistettiin uusia suunnittelutyölle tärkeitä tavoitteita. Seminaarien jälkeen tavoitteet käsiteltiin MAL-poliittisen ohjausryhmän kokouksessa 2.12.2021. Tavoitteisiin tehtiin kokouksessa pieniä tarkistuksia. Alla on esitelty laadulliset tavoitteet teemoittain.

Luonto ja virkistys

1. Vetovoimaiset retkeilyalueet ja –reitistöt
2. Hyvä pohjaveden määrä ja laatu
3. Riittävät lähivirkistysalueet
4. Ekologisesti kestävä hulevesijärjestelmät
5. Hyvin toimiva ekologinen verkosto (luontoalueiden väliset yhteydet)
6. Ylikunnallinen yhteistyö kestävässä luontomatkailussa ja reitistöissä
7. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen ja luonnonsuojelualueiden lisääminen
8. Pintavesien hyvä laatu
9. Urheilupuistojen ja –keskusten hyvä alueellinen saavutettavuus

Väestö ja asuminen

1. Tasapainoinen väestörakenne
2. Houkutteleva asunto- ja tonttitarjonta
3. Monipuoliset asuinympäristöt
4. Mahdollisuus monipaikkaisuuteen
5. Hiilineutraalit asuinalueet
6. Vahva alueidentiteetti ja yhteisöllisyys

Kauppa ja palvelut

1. Hyvin saavutettavat lähipalvelut
2. Houkuttelevat, tapahtumarikkaat ja vetovoimaiset kaupunkikeskustat
3. Hyvät digitaaliset yhteydet palveluihin
4. Kunta- ja kyläkeskusten erilaisuus voimavarana
5. Palvelukeskusten verkko on riittävä
6. Verkkokaupan logistiikkakeskuksia liikenteen solmukohtiin
7. Tasapuolinen alueellinen palvelutaso

Elinkeinot ja työpaikat

1. Monipuoliset ja riittävät yritys- ja työpaikka-alueet
2. Hyvin saavutettavat yritys- ja työpaikka-alueet
3. Kiertotalouden mahdollistava maankäyttö
4. Vetovoimaiset matkailutoimintojen alueet
5. Maa- ja metsätalouden hyvät toimintaedellytykset

6. Korkeakoulutuspaikkojen lisääminen ja alueellisten tarpeiden huomioiminen koulutustarjonnassa

Liikenne

1. Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen matkamäärät kasvaneet
2. Kattava latauspisteiden ja kaasutankkauspisteiden verkosto
3. Nykyisten ratayhteyksien parantaminen
4. Hyvin toimiva tavaraliikenne
5. Hyvin toimiva alueellinen henkilöjunaliikenne
6. Vetovoimainen ja hyvin saavutettava Lahti-Vesivehmaa lentokenttä
7. Sisävesiliikenteen kehittäminen ja hyödyntäminen

Määrälliset tavoitteet

Päijät-Hämeen rakennemallissa ja Lahden kaupunkiseutusuunnitelmassa laaditaan vaihtoehtoisia luonnoksia erilaisilla väestö- ja työpaikkamäärillä. Alla on esitetty voimakkaan kasvun, eli XL-mallin sekä tyypistyvän XS-mallin väestö- ja työpaikkamäärät ja niiden perusteet.

Rakennemallin ja kaupunkiseutusuunnitelman luonnosvaiheessa työstetään vaihtoehtoisia luonnoksia arvioitavaksi. Luonnosten väestö- ja työpaikkamäärät sijoittuvat XL- ja XS-mallien välille.

XL-kehitysvaihtoehto, väestö

Laskennassa oletettiin, että Lahden kaupunki saavuttaa voimassa olleen strategisen väestötavoitteensa (150 000 asukasta vuonna 2030) vuonna 2060. Tämä oletus siirtää voimassa olevan kokonaismaakuntakaavan mitoitustavoitteen (232 000 asukasta vuonna 2035) toteutumisen laskennallisesti vuoteen 2047. Laskelmassa Lahden kaupungin väkiluku kasvaa vaihtelevasti 0,4–0,7 prosenttia vuosittain viiden vuoden ennustejaksoissa.

Hollola ja Orimattila kasvavat Lahden imussa, mutta puolet hitaammin kuin Lahti. Iitti ja Kärkölä kasvavat radanvarsikuntina yhtä nopeasti kuin Hollola ja Orimattila. Asikkala ja Heinola kasvavat hitaammin kuin kaikki edellä mainitut. Hartolan, Padasjoen ja Sysmän väkiluvut pysyvät nykyisellään.

XL-kehitysvaihtoehto, työpaikat

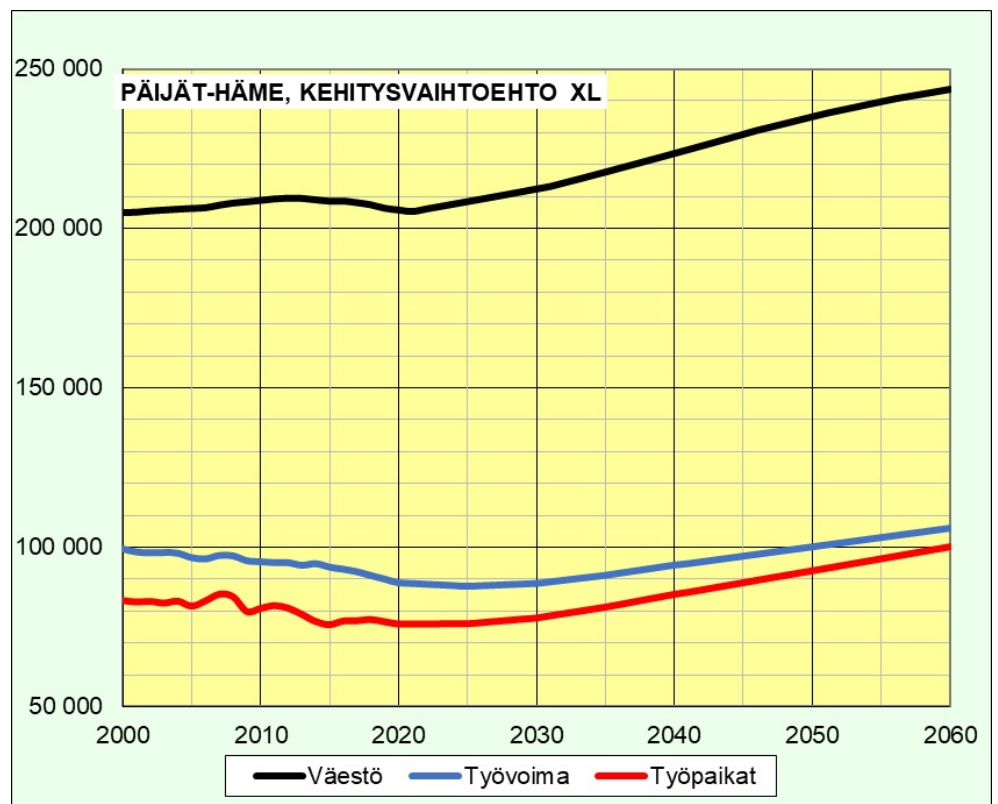
Maakunnan XL-väestökehitys siirrettiin työvoiman ja työpaikkojen ennustemallin (HEMAASU) lähtötiedoksi kasvattamalla positiivista muuttoeroa mallissa. Malli tuotti yksivuotisvälein laskelman maakunnan työvoiman ja työpaikkojen määrästä vuoteen 2040 asti. Vuodet 2041–2060 laskettiin lineaarisena trendinä vuosien 2031–2040 kehityksestä.

Mallilaskennassa oletettiin, että maakunnan negatiivinen nettopendelöinti kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä lähinnä pääkaupunkiseudulle suuntautuvan lisääntyvän työssäkäynnin seurauksena. Maakunnan työttömyyden oletettiin alenevan tasaisesti neljään prosenttiin vuoteen

2060 mennessä. Vuoden 2040 työttömyysaste olisi siten yhdeksän prosenttia.

Väestölle, työvoimalle ja työpaikoille laskettiin niiden keskinäiset kuntakohtaiset suhdeluvut Tilastokeskuksen aikasarjatilastoista (vuodet 2010–2019). Koko maakunnalle laskettiin vastaavat suhdeluvut myös mallilaskennan tuottamasta ennusteesta. Sen jälkeen kuntakohtaisille suhdeluvuille laadittiin ennusteet, jotka noudattivat koko maakunnan suhdelukujen muutoksia. Kuntien työpaikkalukujen ennusteet laskettiin viisivuotisivälein työvoiman ja työpaikkojen välisistä suhdeluvuista vastaavilta vuosilta. Viisivuotisluvut sovitettiin (pyöristettiin) lopuksi yhteen koko maakunnan ennusteen vastaavien työpaikkalukujen kanssa.

XL-vaihtoehdossa myös maakunnan pohjoisten kuntien työpaikkamäärä kasvaa jonkin verran, vaikka niiden väkiluku ei kasva. Tämä johtuu muun muassa maakunnan oletetusta hyvästä työllisyyskehityksestä ja sen ulottamisesta koskemaan kaikkia maakunnan kuntia. Tällöin esimerkiksi Hartola, jossa on vähän työvoimaa suhteessa väestön määrään, mutta paljon työpaikkoja suhteessa työvoiman määrään, hyötyy käytetystä laskentatavasta.

**PÄIJÄT-HÄMEEN
VÄKILUVUT, XL**

Laskenta

ALUE/VUOSI	2021	2030	2040	2050	2060
Asikkala	8020	8140	8320	8510	8640
Hartola	2590	2590	2590	2590	2590
Heinola	18270	18550	18970	19390	19700
Hollola	23130	23660	24480	25300	25900
Iitti	6570	6720	6950	7180	7350
Kärkölä	4270	4370	4520	4670	4780
Lahti	120300	125760	134600	143830	150700
Orimattila	15790	16150	16710	17270	17680
Padasjoki	2810	2810	2810	2810	2810
Sysmä	3550	3550	3550	3550	3550
MAL-alue	196350	203350	214550	226150	234750
Päijät-Häme	205300	212300	223500	235100	243700

© Henri ja Jukka
18.11.2021

**PÄIJÄT-HÄMEEN
TYÖPAIKAT, XL**

Laskenta

ALUE/VUOSI	2021	2030	2040	2050	2060
Asikkala	2190	2170	2320	2420	2570
Hartola	930	890	930	960	1000
Heinola	6080	6060	6420	6790	7050
Hollola	5900	6030	6610	7200	7840
Iitti	2110	2160	2380	2530	2740
Kärkölä	1580	1580	1700	1810	1940
Lahti	51000	52780	58230	63810	69340
Orimattila	4710	4740	5150	5550	6000
Padasjoki	690	690	720	750	790
Sysmä	910	900	940	980	1030
MAL-alue	73570	75520	82810	90110	97480
Päijät-Häme	76100	78000	85400	92800	100300

© Jukka 18.11.2021

XS-kehitysvaihtoehto, väestö

Laskennassa käytettiin sellaisenaan Tilastokeskuksen (TK) kuntakohtaista väestöennustetta vuosille 2021–2040 (julkaistu 30.9.2021). Ennusteen trendiä jatkettiin lineaarisesti vuoteen 2060 asti. Lahden kaupungin väkiluku kasvaa TK-ennusteessa vuoteen 2027 asti, muiden kuntien väkiluku pienenee koko ennustejakson ajan.

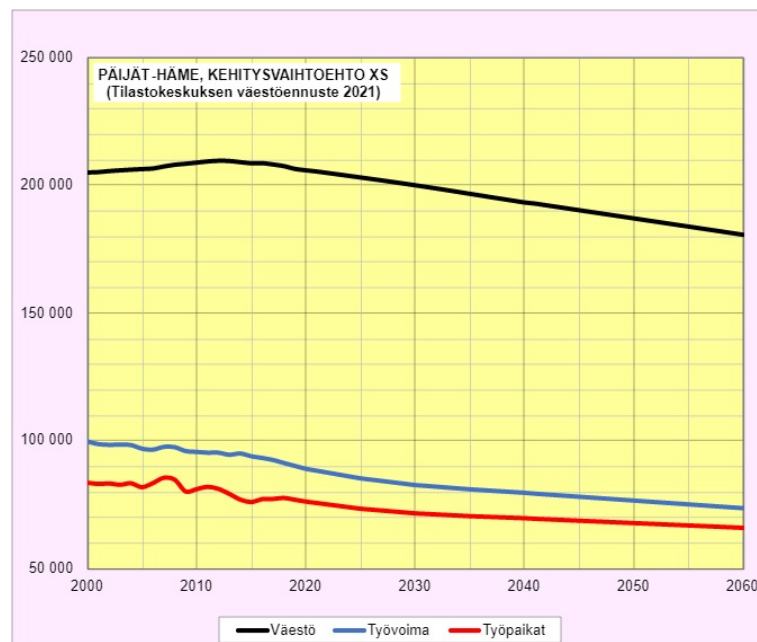
Maakunnan vuotuinen muuttovoitto kasvaa TK-ennusteessa 900 henkeen vuoteen 2040 mennessä. Jatketussa trendiennusteessa se kasvaa noin 1450 henkeen vuoteen 2060 mennessä.

XS-kehitysvaihtoehto, työpaikat

Maakunnan XS-väestökehitys siirrettiin työvoiman ja työpaikkojen ennustemallin (HEMAASU) lähtötiedoksi sovittamalla positiivinen muuttoero mallissa TK-ennusteen mukaiseksi. Myös mallin ikä- ja sukupuolirakenteen aikasarjataulut päivitettiin TK-ennusteen tiedoilla. Malli tuotti yksivuotisvälein laskelman maakunnan työvoiman ja työpaikkojen määrästä vuoteen 2040 asti. Vuodet 2041–2060 laskettiin lineaarisena trendinä vuosien 2031–2040 kehityksestä.

Mallilaskennassa oletettiin, että maakunnan negatiivinen nettopendelöinti pysyttelee nykytasolla. Maakunnan työttömyyden oletettiin alenevan tasaisesti kymmeneen prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Vuoden 2040 työttömyysaste olisi siten kaksitoista prosenttia. Muilta osin ennuste laskettiin samalla menetelmällä kuin XL-kehitysvaihto. Kuntien työpaikkalukujen ennusteet laskettiin yksivuotisvälein.

XS-vaihtoehdossa tasapainottuva taantuma toteutuu kaikissa maakunnan kunnissa, kun työvoiman määrä vähenee nopeammin kuin työpaikkojen määrä.

**PÄIJÄT-HÄMEEN
VÄKILUVUT, XS**

ALUE/VUOSI	2021	2030	2040	2050	2060
Asikkala	8020	7620	7270	6840	6440
Hartola	2590	2200	1970	1600	1280
Heinola	18270	16670	15460	13860	12410
Hollola	23130	21940	20810	19470	18220
Iitti	6570	6120	5690	5200	4740
Kärkölä	4270	3940	3730	3420	3150
Lahti	120300	120870	118920	118870	118090
Orimattila	15790	15020	14360	13540	12780
Padasjoki	2810	2480	2260	1940	1650
Sysmä	3550	3040	2730	2260	1840
MAL-alue	196350	192180	186240	181200	175830
Päijät-Häme	205300	199900	193200	187000	180600

© Jukka 23.11.2021

**PÄIJÄT-HÄMEEN
TYÖPAIKAT, XS**

ALUE/VUOSI	2021	2030	2040	2050	2060
Asikkala	2200	1960	1880	1760	1670
Hartola	950	730	660	540	430
Heinola	6150	5250	4880	4370	3920
Hollola	5920	5360	5100	4760	4510
Iitti	2130	1900	1770	1620	1480
Kärkölä	1590	1380	1320	1210	1110
Lahti	50800	49350	48710	48600	48190
Orimattila	4730	4250	4080	3840	3650
Padasjoki	700	580	530	450	390
Sysmä	930	740	670	550	450
MAL-alue	73520	69450	67740	66160	64530
Päijät-Häme	76100	71500	69600	67700	65800

© Jukka 23.11.2021

MAL-poliittinen ohjausryhmä on päättänyt 2.12.2021 esittää MAL-alueen kuntien hallituksille, että Lahden kaupunkiseutusuunnitelman laadulliset tavoitteet ovat edellä esitetyn mukaiset ja että Lahden kaupunkiseutusuunnitelmassa vaihtoehtoisia luonnoksia tutkitaan väestö- ja työpaikkamäärien osalta XL- ja XS-kehitysvaihtoehtojen välillä. Päijät-Hämeen maakuntahallitus päättää tavoitteista koskien koko maakunnan aluetta, sisältäen Hartolan, Padasjoen ja Sysmän kuntien alueet.

Valmistelija

Aluesuunnittelujohtaja Niina Ahlfors

Esittelijä

Maakuntajohtaja Niina Pautola-Mol

Päätösehdotus

Maakuntahallitus päättää, että:

- Päijät-Hämeen rakennemallin laadulliset tavoitteet ovat edellä esitetyn mukaiset,
- Päijät-Hämeen rakennemallin vaihtoehtoisia luonnoksia tutkitaan väestö- ja työpaikkamäärien osalta XL- ja XS-kehitysvaihtoehtojen välillä.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.